

Deze zaak wordt behandeld door: mr. A.J. Kronenberg, advocaat te Arnhem
Postbus 3045, 6802 DA, telefoon 026 – 353 83 77, telefax 026 – 442 67 63, email
kronenberg@dirkzwager.nl (dossiernummer: 5009416)

Gerechtshof te 's-Gravenhage
Rolzitting 8 december 2009
Zaaknummer 200.031.136/01
(gevoegd met 200.029.693/01)

**MEMORIE VAN ANTWOORD IN
INCIDENTEEL APPEL**

Inzake:

De besloten vennootschap met beperkte
aansprakelijkheid **KNOOBLE B.V.**,
gevestigd te Arnhem
Appellante in principaal appel,
Geïntimeerde in incidenteel appel,
Procesadvocaat: mr. E. Grabandt
Behandelend advocaat: mr. A.J. Kronenberg

tegen:

**STICHTING NEDERLANDS
NORMALISATIE INSTITUUT,**
Gevestigd te Delft
Geïntimeerde in principaal appel,
Appellante in incidenteel appel,
Procesadvocaat: mr. T. Ensink
Behandelend advocaat: mr. T. Ensink

INLEIDING

Kennisname memorie van antwoord / memorie van grieven in incidenteel appel van het NNI

1. Knooble B.V., hierna “Knooble”, heeft kennisgenomen van de memorie van antwoord in het principaal appel en memorie van grieven in incidenteel appel d.d. 15 september 2009 van Stichting Nederlands Normalisatie Instituut, hierna “het NNI”. In reactie daarop wenst Knooble het navolgende bij wijze van memorie van antwoord in het incidenteel appel naar voren te brengen. Partijen hebben de processuele afspraak gemaakt dat er eenparig verzocht zal worden schriftelijk te mogen pleiten. In dat kader zal Knooble in ieder geval ook nog apart schriftelijk reageren op het door het NNI in haar memorie van antwoord in het principaal appel aangevoerde.

Fourneren stukken eerste aanleg

2. Knooble zal ten tijde van het fourneren van de processtukken uit de eerste aanleg overleggen, te weten:
  - A. Dagvaarding Knooble d.d. 21 september 2006;
  - B. Akte overlegging producties Knooble d.d. 4 oktober 2006;
  - C. Conclusie van antwoord de Staat der Nederlanden (de Staat) d.d. 3 januari 2007;
  - D. Conclusie van antwoord met producties het NNI d.d. 3 januari 2007;
  - E. Conclusie van repliek tevens houdende wijziging van eis Knooble d.d. 11 april 2007;
  - F. Conclusie van dupliek met producties NNI d.d. 4 juli 2007;
  - G. Conclusie van dupliek met producties de Staat d.d. 4 juli 2007;
  - H. Nadere conclusie en tevens overlegging van een productie Knooble d.d. 12 september 2007;
  - I. Antwoord-nadere conclusie de Staat d.d. 5 december 2007;
  - J. Nadere antwoordconclusie NNI d.d. 5 december 2007;
  - K. Vonnis van de rechtbank 's-Gravenhage d.d. 31 december 2008.

Handhaving en betwisting

3. Knooble verzoekt al het harerzijds in eerste aanleg aangevoerde als hier in hoger beroep (zowel in principaal appel als in incidenteel appel) herhaald en ingelast te beschouwen. Knooble handhaaft al haar stellingen zoals door haar naar voren gebracht

in eerste aanleg en in appel (zowel in principaal appel als in incidenteel appel), tenzij en voor zover door Knooble uitdrukkelijk anders is aangegeven. Knooble betwist uitdrukkelijk de juistheid van de stellingen van het NNI en de Staat in eerste aanleg en van het NNI in haar memorie van antwoord in principaal appel en memorie van grieven in incidenteel appel, tenzij en voor zover Knooble de juistheid nadrukkelijk erkent.

Inhoud

4. In het navolgende zal Knooble eerst ingaan op de (zowel in principaal appel als in incidenteel appel aangevoerde) inleidende opmerkingen van het NNI in haar memorie van antwoord in principaal appel en memorie van grieven in incidenteel appel. Vervolgens zal Knooble meer specifiek ingaan op de grieven van NNI in incidenteel appel.

Bewijsaanbod

5. Knooble biedt aan, zonder daarmee enige bewijsplicht te erkennen, al haar stellingen te bewijzen met alle middelen rechtens, meer in het bijzonder door het doen horen van deskundigen op het gebied van het onderwerp van dit geschil.

ALGEMEEN

Gevolgen verval auteursrecht in deze zaak niet relevant

6. Onder haar inleidende opmerkingen van haar memorie van antwoord/grievens (4 t/m 16) voert het NNI aan dat haar auteursrechten op de verwezen NEN-normen voor haar van groot belang zijn. Zou het auteursrecht op die verwezen NEN-normen vervallen (zoals gevorderd door Knooble en overwogen door de rechtbank) dan zou dat volgens het NNI grote negatieve gevolgen voor de financiering van het normalisatieproces en daarmee ook voor het bouwproces hebben. Knooble betwist nadrukkelijk dat deze door het NNI gesuggereerde negatieve gevolgen zullen optreden. Voorts wijst Knooble erop dat de eventuele gevolgen van het verval van het auteursrecht op de inhoud van de verwezen NEN-normen niet van invloed (kunnen) zijn bij de beantwoording van de vraag of het auteursrecht vervalt. In deze procedure moet ervan uitgegaan worden dat de Kroon respectievelijk de Minister in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 naar NEN-normen verwijst.

Eventuele gevolgen daarvan voor het NNI en/of het private normalisatieproces in het algemeen vormen omstandigheden die buiten dit geschil vallen. Het is aan de Staat en het NNI om, zo zij dit wensen, een oplossing voor die gevolgen te zoeken. In rechtsoverweging 4.22 van het bestreden vonnis overweegt de rechtbank terecht in dezelfde zin.

Het NNI oefent ook auteursrechten uit op NEN-EN-normen

7. In 6 van haar memorie van antwoord/grievens stelt het NNI dat dit geschil een achterhoede gevecht is omdat steeds meer normen worden opgesteld in het kader van internationale normalisatieprocessen (ondermeer leidende tot Europese normen). In de bouwsector zouden volgens het NNI steeds meer Nederlandse normen worden vervangen door Europese normen, de zogenaamde NEN-EN-normen. Het NNI miskent echter dat dit voor het onderhavige geschil niets uitmaakt. Ook de NEN-EN normen zijn Nederlandse normen, waarop het Nederlandse recht van toepassing is. Net als de NEN-normen zijn de NEN-EN-normen in Nederland uitsluitend te verkrijgen via het NNI, tegen betaling van een vergoeding en onder nadrukkelijk voorbehoud van de auteursrechten daarop. Het is het NNI die zich op de NEN-EN-normen als de auteursrechthebbende presenteert en (namens zichzelf) de auteursrechten op die normen voorbehoudt. Het CEN (Europese Commissie voor Standaardisatie, waarin de nationale normalisatie-instituten participeren) stelt dat het de verantwoordelijkheid van het NNI is om in Nederland de auteursrechten op de NEN-EN-normen te beschermen en te handhaven. Aldus moet het NNI ofwel als auteursrechthebbende dan wel als exclusieve licentiehouders met handhavingsbevoegdheden worden aangemerkt. Het NNI stelt zelf dat zij slechts licentiehouders is. Knooble betwist dat. Het is namelijk zeer aannemelijk dat het NNI wel degelijk auteursrechthebbende op de NEN-EN-normen is. De Europese normen worden immers door het NNI vertaald en, alvorens deze worden verwezen in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003, aangepast om daarop aan te sluiten.
8. Mede in het licht hiervan is het onbegrijpelijk waarom volgens het NNI deze procedure om een achterhoede gevecht zou gaan. Ook indien alle NEN-normen vervangen zouden worden door NEN-EN-normen is Nederlandse recht daarop van toepassing en blijft de situatie zo dat het NNI als auteursrechthebbende of als exclusieve licentiehouders in Nederland de auteursrechten op die normen uitoefent.

Auteursrecht CEN belet verval auteursrecht niet

9. Ook indien het CEN auteursrechthebbende zou zijn ten aanzien van de NEN-EN-normen (hetgeen Knooble bestrijdt) dan staat niets in de weg aan het verval van die auteursrechten op grond van artikel 11 Auteurswet in verband met de verwijzing naar die normen in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003. Artikel 2 lid 4 van de Berner Conventie bepaalt dat het aan de nationale wetgever is voorbehouden om de aan de officiële teksten op het gebied van wetgeving, bestuur en rechtspraak en officiële vertalingen van deze teksten te verlenen bescherming vast te stellen. Dit geldt ook voor teksten van buitenlandse origine, ongeacht of die teksten in het buitenland wel of niet beschermd zijn (zie Spoor/Verkade/Visser: Auteursrecht, 2005, p. 137-138).

Deze procedure betreft ook NEN-EN-normen

10. Ten onrechte stelt het NNI dat de vordering van Knooble uitsluitend ziet op Nederlandse NEN-normen. Onder 20 van haar inleidende dagvaarding d.d. 21 september 2006 heeft Knooble duidelijk aangegeven dat al hetgeen zij stelt en vordert omtrent NEN-normen mutatis mutandis geldt voor de zogenaamde NEN-EN-normen.

Knooble wel ontvankelijk inzake NEN-EN-normen

11. Het NNI stelt dat Knooble niet ontvankelijk verklaard zou moeten worden voor zover haar vordering betreft de NEN-EN-normen omdat zij het CEN niet gedagvaard heeft. Het NNI miskent aldus dat zij als auteursrechthebbende of licentiehoudster de auteursrechten in Nederland uitoefent. In dat licht heeft Knooble onmiskenbaar recht en belang om jegens het NNI de gevorderde verklaring van recht in te stellen. Voor niet ontvankelijkverklaring van Knooble ter zake van deze vordering is geen enkele geldige grond aanwezig. Die stelling van het NNI moet dan ook worden verworpen.

Door de verwijzing vervalt het auteursrecht

12. Onder 9 van haar memorie van antwoord/grievens suggereert het NNI dat de rechtbank in het bestreden vonnis de stelling verworpen zou hebben “*dat door de enkele verwijzing in de bouwregelgeving op grond van artikel 11 Auteurswet de auteursrechten zouden vervallen op verwezen normen*”. Dit is onjuist. De rechtbank

verwerpt de door het NNI geformuleerde stelling niet in het vonnis. De door het NNI aangehaalde overweging in 4.22 van het vonnis rept niet over “verwezen normen” maar over “NEN-normen als zodanig”. De rechtbank overweegt in 4.22 van het vonnis: *“Op NEN-normen als zodanig kan het auteursrecht niet uit hoofde van artikel 11 Auteurswet komen te vervallen. In geval echter de Staat (een deel van) de inhoud ervan wil opnemen in een algemeen verbindend voorschrift, heeft dat als consequentie dat die inhoud op gelijke wijze als het algemeen verbindend voorschrift zelf openbaar gemaakt dient te worden. De gevolgen voor het auteursrecht van het NNI zijn dan een zaak tussen de Staat en het NNI”*. Aldus overweegt de rechtbank nadrukkelijk dat zonder de bedoelde verwijzing het auteursrecht op NEN-normen niet komt te vervallen uit hoofde van artikel 11 Auteurswet. Impliciet overweegt de rechtbank dat door de verwijzing – als gevolg waarvan de inhoud van de norm onderdeel van het algemeen verbindend voorschrift wordt – het auteursrecht op de inhoud van de verwezen norm wel degelijk vervalt. Tussen partijen is niet in geschil dat het auteursrecht op de inhoud van de niet verwezen (delen van de) NEN-normen niet vervalt als gevolg van artikel 11 Auteurswet. Die niet verwezen (delen van de) NEN-normen worden hier bedoeld met “NEN-normen als zodanig”. Anders dan het NNI stelt is er dus absoluut geen sprake van een verwerping door de rechtbank van “een belangrijk en cruciaal element in de vordering van Knooble” of van de “(auteursrechtelijke) kernredenering van het proefschrift van Elferink”.

NNI heeft bezwaar tegen onverbindend verklaring

13. Onder 14 en 15 van haar memorie van antwoord/grievens voert het NNI nog aan dat het niet verbindend verklaren van de voorschriften, voor zover daarin wordt verwezen naar NEN-normen, in strijd zou zijn met het recht en met het belang van het NNI. Het NNI is het daarom niet eens met dit oordeel van de rechtbank. Het NNI sluit zich aan bij de door de Staat tegen dit onderdeel van het vonnis aangegeven grieven en voegt ter aanvulling daarop nog eigen argumenten toe. Voor de reactie op de grieven van de Staat verwijst Knooble naar haar memorie van antwoord/grievens van 15 september 2009 in de procedure tegen de Staat (gevoegde zaak 200.029.693/01). Hierna en in de reactie op de memorie van grieven in het incidenteel appel van het NNI zal Knooble ingaan op de aanvullende argumenten van het NNI.

Onverbindend verklaring zou normalisatieproces schaden

14. De door het NNI aangevoerde argumenten tegen de onverbindendverklaring van de verwezen NEN-normen zijn niet steekhoudend. Volgens het NNI mag het feit dat normen als zodanig niet algemeen verbindend zijn er niet toe leiden dat de verwijzende algemeen verbindende voorschriften daarmee ook niet verbindend zijn. Dit zou volgens het NNI grote gevolgen hebben voor het normalisatieproces en de regelgeving (met verwijzing naar normen) op basis van de zogenaamde “Nieuwe Aanpak” van de Europese Commissie. Die normalisatieprocessen zouden namelijk daardoor worden ontmoedigd. Het NNI miskent dat de door de Staat toegepaste methode van verwijzing ertoe leidt dat de inhoud van de verwezen NEN-norm, althans het verwezen gedeelte daarvan, onderdeel gaat uitmaken van het verwijzende voorschrift. Dat betekent dat het voorschrift als zodanig, voor zover het betreft de inhoud van die verwezen NEN-norm, niet verbindend is, omdat het niet bekend gemaakt is overeenkomstig de regels van de Bekendmakingswet. Daartegen voert het NNI geen argumenten aan. Het NNI beroept zich alleen op de gevolgen van de onverbindendverklaring, meer in het bijzonder de gevolgen voor de normalisatieprocessen. Het NNI miskent aldus echter dat bij de beoordeling (door de rechter) of een voorschrift niet verbindend is de mogelijke gevolgen daarvan geen enkele rol van betekenis (kunnen) spelen. De rechtbank heeft in het vonnis de juiste criteria gehanteerd. Met haar daartegen aangevoerde argumenten stelt het NNI ten onrechte het private belang bij behoud van de normalisatieprocessen boven het belang van democratische eis dat burgers bindende regels bekend en toegankelijk moeten zijn zoals uitgewerkt in de Grondwet, de Bekendmakingswet en de Auteurswet. Dat is niet verenigbaar met de beginselen die gelden in een democratische rechtsstaat.

REACTIE OP GRIEVEN VAN NNI

Zes grieven NNI ter aanvulling grieven Staat

15. Het NNI heeft 6 grieven aangevoerd tegen het vonnis van de rechtbank van 31 december 2008. De grieven van het NNI worden aangevoerd ter aanvulling op de grieven van de Staat in de met deze procedure gevoegde hoger beroepzaak tussen Knooble en de Staat onder nummer 200.029.693/01. Voor de reactie op de grieven van de Staat verwijst Knooble naar hetgeen door haar in haar memorie van antwoord van 15 september 2009 in die gevoegde hoger beroepprocedure is aangevoerd (hierbij overgelegd als **Productie 1**) . Hierna zal Knooble reageren op de zes grieven van het

NNI en zo nodig verwijzen naar bovengenoemde memorie van antwoord in het hoger beroep tegen de Staat.

GRIEF 1 VAN NNI

Inhoud van grief 1

16. Het NNI komt in haar eerste grief op tegen de conclusie van de rechtbank dat verwezen NEN-normen algemeen verbindende voorschriften zijn en op grond daarvan de bepalingen van het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003, voor zover daarin wordt verwezen naar NEN-normen, niet verbindend zijn, omdat deze niet overeenkomstig de Bekendmakingswet zijn bekend gemaakt.

Volgens het NNI hebben verwezen normen geen wettelijke status

17. De eerste grief van het NNI is gebaseerd op het uitgangspunt dat de in de bouwregelgeving verwezen NEN-normen geen wettelijke status hebben.

NNI bevestigt zelf dat verwezen NEN-normen wettelijke status hebben

18. Het uitgangspunt van het NNI is onjuist. NNI bevestigt zelf nadrukkelijk dat de verwezen normen de status van wet hebben. In haar toelichting op de “Normen in het bouwbesluit”, zoals gegeven op haar website www2.nen.nl, bevestigt zij nadrukkelijk dat de in het Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen “een wettelijke status hebben”. Als **productie 2** wordt hierbij overgelegd een afdruk van de desbetreffende toelichting op de website van het NNI (printdatum 10 november 2009). Daarmee is gegeven dat de eerste grief van het NNI moet falen. Voor zover de overige argumenten van het NNI ter onderbouwing van haar eerste grief in dit hoger beroep aan de orde mochten komen reageert Knooble hierna op die argumenten.

Volgens NNI doen gevolgen van vonnis afbreuk aan normalisatieproces en Nieuwe Aanpak

19. Volgens het NNI leidt de bestreden conclusie van de rechtbank tot een onaanvaardbare afbreuk aan de maatschappelijke waarde van het normalisatieproces en de Nieuwe Aanpak zoals deze door de Europese wetgever is ingezet. Dit argument van het NNI gaat niet op. Knooble verwijst naar hetgeen zij hiervoor onder 6 t/m 10

daaromtrent reeds heeft aangevoerd en verzoekt tot als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

Volgens het NNI ontbreekt de wetgevende bevoegdheid bij het NNI

20. Het NNI komt op tegen de conclusie dat de verwezen NEN-normen algemeen verbindende voorschriften zijn. Als argument voert het NNI aan dat zij, de NEN-normen vaststelt, maar daartoe geen wetgevende bevoegdheid heeft.

Het NNI stelt het voorschrift niet vast

21. Het NNI miskent aldus dat zij, hoewel zij de normen opstelt, niet degene is die de verwezen NEN-normen als algemeen verbindende voorschriften vaststelt.
22. Knooble verwijst naar het onder 33 tot en met 44 in haar memorie van antwoord in principaal appel in de procedure tussen haar en de Staat onder nummer 200.029.693/01 aangevoerde en verzoekt dat als hier ingelast en herhaald te beschouwen. (zie **Productie 1** hierbij).

Niet verwezen NEN-normen zijn geen a.v.v.

23. Het NNI beroept zich voorts nog op professor mr. R.A.J. van Gestel die in NJB 2009, pagina 370, een artikel geschreven heeft naar aanleiding van het hier bestreden vonnis van de rechtbank. Naar aanleiding van de discussie omtrent de wetgevende bevoegdheid stelt Van Gestel dat de Staat naar zijn oordeel terecht stelt dat ten aanzien van NEN-normen als zodanig niet kan worden geclaimd dat deze door het Rijk zijn vastgesteld. Naar het oordeel van Knooble geeft deze uitlating van Van Gestel geen steun voor het standpunt van het NNI. Professor Van Gestel bevestigt enkel hetgeen tussen partijen niet in geschil is, namelijk dat niet verwezen NEN-normen (dus NEN-normen als zodanig) niet kunnen worden aangemerkt als algemeen verbindende voorschriften. De verandering van status vindt plaats als gevolg van de verwijzing in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 naar NEN-normen en de vaststelling door de Kroon respectievelijk de Minister van het verwijzende voorschrift. Zolang daarvan geen sprake is, is de inhoud van de NEN-normen (als zodanig) niet door een met wetgevende bevoegdheid toegerust overheidsorgaan vastgesteld.

NNI beroept zich nog op parlementaire geschiedenis en uitspraken Minister

24. Voor haar standpunt dat de verwijzing naar NEN-normen niet leidt tot verheffing tot algemeen verbindende voorschriften verwijst het NNI naar de memorie van toelichting bij de Bekendmakingswet en naar de beantwoording door de Minister van Justitie van vragen in de Tweede Kamer in 1999. De wetsgeschiedenis van de Bekendmakingswet en de antwoorden van de Minister geven echter geen steun voor het standpunt van het NNI.

MvT Bekendmakingswet geeft geen steun voor standpunt NNI

25. Voor haar reactie op het beroep van het NNI op de memorie van toelichting bij de Bekendmakingswet verwijst Knooble naar het harerzijds onder 11 tot en met 22 van haar memorie van antwoord in de gevoegde procedure tegen de Staat (zaaknummer 200.029.693/01) aangevoerde in relatie tot hetzelfde argument van de Staat (zie **Productie 1** hierbij.) Knooble verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

De antwoorden van de Minister geven geen steun voor standpunt NNI

26. Met betrekking tot het beroep van het NNI op de antwoorden van de Minister van Justitie in 1999 op Kamervragen en diens verwijzing naar de Aanwijzing voor de Regelgeving nr. 190, verwijst Knooble naar het eerder in haar conclusie van repliek in eerste aanleg d.d. 11 april 2007 onder 42 tot en met 45 respectievelijk 69 tot en met 94 daartegen aangevoerde. Knooble verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

ABRvS 12 januari 2005 geeft geen steun voor standpunt NNI

27. Het NNI doet ook nog een beroep op de uitspraak van ABRvS d.d. 12 januari 2005 ter onderbouwing van haar standpunt dat bij verwezen NEN-normen geen sprake is van algemeen verbindende voorschriften die conform de Bekendmakingswet moeten worden gepubliceerd. Deze uitspraak geeft evenmin steun voor het standpunt van het NNI. De desbetreffende uitspraak gaat niet over de verwijzing van NEN-normen in bouwregelgeving maar over verwijzing naar CPR-richtlijnen en NRB-richtlijnen en NEN-normen in de vergunningsvoorschriften voor een revisievergunning op grond van de Wet Milieubeheer. Uit de uitspraak blijkt niet dat daadwerkelijk verwezen wordt naar NEN-normen. Bovendien betreft het verwijzende voorschrift geen

algemeen verbindend voorschrift maar een individuele beschikking. De desbetreffende uitspraak heeft geen relevantie voor het onderhavige geschil. Knooble verwijst naar het harerzijds in haar conclusie van repliek in eerste aanleg van 12 april 2007 onder 95 tot en met 99 en in haar memorie van antwoord d.d. 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat (zie **Productie 1** hierbij) onder 86 t/m 89 over die uitspraak reeds aangevoerde. Knooble verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

Conclusie inzake eerste grief NNI

28. In het licht van bovenstaande reactie op de toelichting van het NNI op haar eerste grief kan niet anders worden geconcludeerd dan dat het NNI zelf de onjuistheid ervan bevestigt en daarnaast ook overigens deze grief dragende argumenten mist. Derhalve faalt de eerste grief van het NNI.

GRIEF 2 VAN NNI

De tweede grief richt zich tegen r.o. 4.8 van het vonnis

29. De tweede grief van NNI richt zich tegen de overwegingen van de rechtbank waarin wordt geoordeeld dat verwezen NEN-normen de strekking krijgen naar buiten te werken en een ieder te verbinden.

Volgens het NNI heeft de NEN- norm geen verplichtende strekking

30. Het NNI erkent dat de NEN-norm als zodanig een algemene strekking heeft. Het NNI stelt echter dat de NEN-norm zelf niet verplichtend is. In dit kader moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds in het Bouwbesluit 2003 en de Regelgeving Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen en anderzijds niet verwezen NEN-normen. De niet verwezen NEN-normen hebben in beginsel inderdaad niet de strekking een ieder te verbinden. Wel hebben de niet verwezen NEN-normen een normatief karakter en kan daar een impliciete juridische relevantie aan worden toegekend. Knooble verwijst naar het harerzijds hieromtrent reeds aangevoerde in haar conclusie van repliek in eerste aanleg d.d. 11 april 2007 onder 13 tot en met 21.

De verwezen NEN-normen hebben wel verplichtende strekking

31. De in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen hebben, gezien de toegepaste vorm van verwijzing, door de verwijzing wel een ieder verbindende strekking gekregen. Knooble verwijst naar 23 tot en met 40 en 46 tot en met 49 van haar conclusie van repliek d.d. 11 april 2007 in eerste aanleg en naar 13 tot en met 18 in haar memorie van antwoord d.d. 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat (zaak 200.029.693/01, als **Productie 1** hierbij), en verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen. Op haar eigen website bevestigt het NNI dat de in het Bouwbesluit verwezen NEN-normen een wettelijke status hebben. Daarmee bevestigt zij ondubbelzinnig het verplichtende karakter van de verwezen NEN-normen en daarmee de onjuistheid van haar hier naar voren gebrachte standpunt (zie **Productie 2** hierbij).

Wetshistorie Woningwet en Bekendmakingswet

32. Het NNI voert ook nog aan dat het niet verplichtende karakter van de NEN-normen zou verklaren waarom in de memories van toelichting bij de Bekendmakingswet en bij de Woningwet voor een “andere behandeling” van deze categorie wordt gekozen. Met “categorie” bedoelt het NNI een categorie regelgeving. Het NNI spreekt zich aldus zelf tegen. Het NNI merkt NEN-normen aan als regelgeving en regelgeving heeft uit de aard ervan een verplichtend karakter. Ook overigens is het beroep van het NNI op de memories van toelichting bij de Bekendmakingswet en de Woningwet niet steekhoudend. Bij de totstandkoming van de Bekendmakingswet is de specifieke methodiek van verwijzing van het Bouwbesluit 2003 niet onderkend en kon men dat ook niet onderkennen. Er is ten onrechte van uitgegaan dat verwezen normen geen algemeen verbindend karakter krijgen. De Memorie van Toelichting bij de Woningwet geeft nadrukkelijk aan dat de verwezen normen wel een verplichtend karakter hebben. Knooble verwijst naar het harerzijds omtrent deze memories van toelichting reeds aangevoerde in haar memorie van antwoord van 15 september 2009 in haar gevoegde hoger beroep tegen de Staat (**Productie 1** hierbij) onder 19 tot en met 22 (Bekendmakingswet) respectievelijk 26 tot en met 28 (Woningwet). Knooble verzoekt dat als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

Door rechtbank erkende verbindende strekking is terecht

33. Terecht heeft de rechtbank in het bestreden vonnis derhalve overwogen dat de in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen een ieder verbindende strekking hebben.

Het NNI beroept zich ten onrechte op beleidsregels

34. Het NNI beroept zich er voorts op dat niet alle naar buiten werkende voorschriften algemeen verbindende voorschriften zijn. Meer expliciet beroept zij zich op beleidsregels. Beleidsregels zijn volgens het NNI geen algemeen verbindende voorschriften, maar ze hebben wel werking naar buiten. Dit argument van het NNI gaat echter niet op. De hier bedoelde verwezen NEN-normen zijn geen beleidsregels en zijn daar ook niet mee vergelijkbaar. Knooble verwijst naar het harerzijds hieromtrent aangevoerde in haar memorie van antwoord d.d. 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat onder 54 tot en met 60 (zie **Productie 1** hierbij).

Verwezen NEN-normen zijn ook geen richtlijnen

35. Het NNI vergelijkt de verwezen NEN-normen voorts met richtlijnen. Als voorbeeld noemt ze de Brochure Veehouderij Hinderwet. Ook dit argument van het NNI faalt. Het NNI stelt dat aan richtlijnen een algemeen verbindende en normerende werking kan worden toegekend. Dat is onjuist. Richtlijnen zijn juist niet bindend. Dat de verwezen NEN-normen niet als richtlijnen zijn aan te merken is door het NNI nader toegelicht onder 61 van haar memorie van antwoord van 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat (zie **Productie 1** hierbij). Knooble verwijst daarnaar en verzoekt het aldaar aangevoerde als hier herhaald en ingelast te beschouwen.

Beroep van NNI op normen van CROW en Bird Live International faalt

36. Tenslotte maakt het NNI in 58 van haar memorie van grieven nog een vergelijking met stukken van derden die een bestuursrechtelijke status kunnen krijgen. Het NNI verwijst naar normen die het CROW uitgeeft en naar de aanwijzingen van Bird Live International. Het NNI stelt dat die stukken, hoewel daar niet naar wordt verwezen en een wettelijke bevoegdheid ontbreekt, ook een zekere werking naar buiten hebben terwijl het geen algemeen verbindende voorschriften zijn. Kennelijk wil het NNI

daarmee betogen dat NEN-normen net als die stukken, geen algemeen verbindende voorschriften zijn, maar wel een zekere mate van externe werking hebben.

37. Omdat er niet in een wettelijk voorschrift naar deze stukken van het CROW en van Bird Live International wordt verwezen, gaat de vergelijking met de in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen niet op. Voorts wijst Knooble erop dat de door het NNI genoemde stukken niet vergelijkbaar zijn met de verwezen NEN-normen. Eerder lijkt het hier te gaan om deskundige richtlijnen. Dergelijke richtlijnen zijn per definitie niet tot enige bevoegdheid om wettelijke regels te geven te herleiden. Bovendien missen deze richtlijnen een ieder bindende werking. Daarmee zijn ze niet gelijk aan of vergelijkbaar met de verwezen NEN-normen zoals in dit geding aan de orde.

NNI onderscheidt ten onrechte normen met bepalingsmethoden en prestatie-eisen

38. Tegen de overweging van de rechtbank dat de verwezen normen de strekking hebben een ieder te verbinden, voert het NNI nog aan dat onderscheiden moeten worden normen die bepalingsmethoden bevatten en normen die prestatie-eisen bevatten.

Rechtbank maakt dit onderscheid niet

39. Het NNI stelt dat de rechtbank in het bestreden vonnis een onderscheid maakt tussen normen met uitsluitend een bepalingsmethode en normen met uitsluitend een prestatie-eis. Dit is onjuist. De rechtbank maakt dat onderscheid niet. In 2.4 van het vonnis beschrijft de rechtbank de structuur van technische voorschriften gegeven voor te bouwen en bestaande bouwwerken op grond van de Woningwet, het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003. Daarin wordt geen onderscheid gemaakt tussen normen die uitsluitend bepalingsmethoden bevatten en normen die uitsluitend prestatie-eisen bevatten. Een dergelijk onderscheid kan ook niet worden gemaakt. De prestatie-eisen bestaan uit eigenschapseisen. Tot die eigenschapseisen behoren onder meer bepalingsmethoden en grenswaarden. De bepalingsmethode is dus (een onderdeel van) de prestatie-eis.

Prestatie-eisen omvatten onder meer bepalingsmethoden en grenswaarden

40. Vervolgens stelt het NNI dat normen met prestatie-eisen in de bouwregelgeving eigenlijk niet voorkomen. Ook dit is onjuist. De (door het NNI niet bestreden) structuur van technische voorschriften (gebaseerd op de Woningwet) kenmerkt zich juist door uitwerkingen in concrete prestatievoorschriften (ook wel prestatie-eisen genoemd). Die prestatie-eisen (waaronder grenswaarden en bepalingsmethoden) staan, voor zover ze niet in het Bouwbesluit 2003 zelf zijn opgenomen, in de verwezen NEN-normen (zie ook de niet bestreden beschrijving in 2.4 van het vonnis). De prestatie-eisen die bepalingsmethoden zouden bevatten zijn volgens het NNI niet als algemeen verbindende voorschriften aan te merken. Dit is ook onjuist. Knooble verwijst naar haar conclusie van repliek van 11 april 2007 in eerste aanleg onder 46 tot en met 49 voor de weerlegging hiervan. Knooble verzoekt het aldaar aangevoerde als hier ingelast en herhaald te beschouwen.

Conclusie grief 2 NNI

41. Geen van de door het NNI aangevoerde bezwaren tegen de bestreden rechtsoverweging 4.8 is steekhoudend. De conclusie kan niet anders zijn dan dat ook de tweede grief van het NNI faalt.

GRIEF 3 VAN NNI

Gelijkwaardigheidsbepaling zou ten onrechte zijn gepasseerd

42. In haar derde grief komt het NNI op tegen rechtsoverweging 4.11 van het bestreden vonnis. Volgens het NNI heeft de rechtbank in die rechtsoverweging ten onrechte overwogen dat de gelijkwaardigheidsbepaling (artikel 1.5 van het Bouwbesluit 2003) niet afdoet aan het dwingende karakter van de verwezen NEN-normen.

Ondanks gelijkwaardigheidsbepaling zijn prestatie-eisen in NEN-normen bindend

43. Het vermeend onverplichte karakter van de verwezen NEN-normen baseert het NNI mede op de gelijkwaardigheidsbepaling van artikel 1.5 van het Bouwbesluit 2003. Volgens het NNI overweegt de rechtbank ten onrecht dat de gelijkwaardigheidsbepaling meebrengt dat tenminste zou moeten worden voldaan aan de in de NEN-normen vervatte prestatie-eisen. Volgens het NNI zou de gelijkwaardigheidsbepaling niet meer beogen dan dat voldaan moet worden aan de

functionele eis zoals beschreven in het Bouwbesluit. Deze argumenten van het NNI zijn onjuist.

Prestatie-eisen in NEN-norm gelden als minimum eis

44. In artikel 1.5 van het Bouwbesluit 2003 (de gelijkwaardigheidsbepaling) staat letterlijk: *“Aan een in het tweede tot en met zesde hoofdstuk gesteld voorschrift dat moet worden toegepast om te voldoen aan een met betrekking tot een bouwwerk of gedeelte daarvan gestelde eis, behoeft niet te worden voldaan, voor zover anders dan door toepassing van dat voorschrift het bouwwerk of het betrokken gedeelte daarvan tenminste dezelfde mate van veiligheid, bescherming van de gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en bescherming van het milieu biedt, als is beoogd met het betrokken voorschrift”* (onderstreping advocaat). Met “een in het tweede tot en met zesde hoofdstuk gesteld voorschrift” wordt bedoeld op de concrete technische voorschriften zoals in die hoofdstukken van het Bouwbesluit 2003 gegeven. In die voorschriften wordt veelal verwezen naar NEN-normen ter nadere invulling van die voorschriften met concrete prestatie-eisen. Een schoolvoorbeeld hiervan is door Knooble gegeven in haar inleidende dagvaarding van 21 september 2006 in eerste aanleg onder punt 14 en de in eerste aanleg overgelegde productie 1. De gelijkwaardigheidsbepaling eist derhalve dat tenminste wordt voldaan aan de mate van veiligheid, gezondheidsbescherming, bruikbaarheid, energiezuinigheid en milieubescherming als is beoogd met het voorschrift van het Bouwbesluit 2003. Dat voorschrift van het Bouwbesluit 2003 omvat nadrukkelijk ook prestatie-eisen (waaronder grenswaarden en bepalingmethoden). De gelijkwaardigheidsbepaling verwijst dus niet slechts naar de functionele eisen. Bovendien stelt de gelijkwaardigheidsbepaling nadrukkelijk dat “tenminste” voldaan moet zijn aan de voorschriften van het Bouwbesluit (dus ook de daarin opgenomen prestatie-eisen). Anders dan het NNI stelt moet er op grond van de gelijkwaardigheidsbepaling dus wel degelijk ten minste worden voldaan aan de in de verwezen NEN-normen vervatte prestatie-eisen.

Prestatie-eisen staan in het algemeen in verwezen NEN-normen

45. Het NNI stelt voorts dat prestatie-eisen over het algemeen in het Bouwbesluit 2003 zelf staan vermeld. Knooble erkent dat (een deel van) de prestatie-eisen in sommige gevallen in het Bouwbesluit 2003 zijn opgenomen. Niet juist is echter dat dit altijd of in overwegende mate zo is. Het NNI ontkent ook niet dat het voorkomt dat prestatie-

eisen in de verwezen normen staan. Ten onrechte wil zij echter doen voorkomen dat dit uitzonderlijk is. De methodiek van verwijzing naar NEN-normen wordt in het algemeen juist gebruikt om de prestatie-eisen (waaronder berekeningsmethoden en grenswaarden) in de verwezen norm op te nemen. Zonder kennisname van die normen is het onmogelijk om te beoordelen of men aan het voorschrift voldoet dan wel of er sprake is van een gelijkwaardige oplossing.

46. Knooble verwijst voorts naar het door haar aangevoerde in haar conclusie van repliek in eerste aanleg d.d. 11 april 2007 onder 50 tot en met 55 met betrekking tot de gelijkwaardigheidsbepaling. Knooble verzoekt het aldaar gestelde als hier ingelast en herhaald te beschouwen.

Gelijkwaardigheidsbepaling ziet op uitzonderlijke situaties

47. Het NNI refereert ook nog aan de gelijkwaardige oplossingen die door de Werkgroep Gelijkwaardigheid zijn gepubliceerd. In totaal betreft dat 37 gelijkwaardige oplossingen. De werkgroep is inmiddels opgeheven. Het NNI verwijst naar die oplossingen ter onderbouwing van haar stelling dat de verwezen NEN-normen niet verplichtend zijn: men zou ook altijd een gelijkwaardige oplossing kunnen kiezen. Dit is echter onjuist. Eerder heeft Knooble er al op gewezen dat de gelijkwaardigheidsbepaling ziet op bijzondere (uitzonderlijke) situaties. De gelijkwaardigheidsbepaling ziet niet op standaard situaties. Dit terwijl de bouwvoorschriften, waarin naar NEN-normen wordt verwezen, juist wel zien op standaard situaties.
48. Dat de gelijkwaardigheidsbepaling ziet op uitzonderlijke situaties wordt ook bevestigd door het zeer geringe aantal gelijkwaardige oplossingen dat is gepubliceerd door de Werkgroep Gelijkwaardigheid. In totaal zijn het er maar 37. In de bouw doen zich oneindig veel verschillende situaties voor. In dat licht is het aantal van 37 gelijkwaardige oplossingen gelijk te stellen aan nagenoeg nihil.

Oplossingen Werkgroep gelijkwaardigheid betreffen uitzonderlijke situaties

49. De door de Werkgroep Gelijkwaardige Oplossingen geboden oplossingen betreffen ook alle oplossingen voor zeer bijzondere (uitzonderlijke) situaties. Duidelijk is dat het niet gaat om oplossingen voor standaard situaties. Bovendien blijkt uit de door de Werkgroep gegeven oplossingen dat er slechts een oplossing wordt gegeven voor een

zeer beperkt onderdeel van de totale bouwconstructie. Dat is ook logisch omdat het oplossingen zijn voor zeer bijzondere situaties.

Zonder kennisname van verwezen NEN-norm geen gelijkwaardige oplossing

50. Onverminderd blijft gelden dat zonder kennisname van de in de verwezen NEN-normen opgenomen prestatie-eisen geen gelijkwaardige oplossing valt te bedenken en een gelijkwaardige oplossing ook niet valt te toetsen op de gelijkwaardigheid.

Voorbeeld bloembak als vloerafscheiding dakterras

51. Het NNI verwijst vervolgens in concreto naar één van de door de Werkgroep gegeven gelijkwaardige oplossingen, namelijk de bloembak als vloerafscheiding op een dakterras. Die oplossing bevestigt het uitzonderlijke karakter: bloembakken zullen standaard niet als vloerafscheiding op een dakterras worden gebruikt omdat ze teveel ruimte innemen en allerlei problemen op het vlak van constructie (draagkracht van het dak) en vochtwerendheid met zich meebrengen. De normale oplossing voor een vloerafscheiding op een dakterras is een stalen hek met verticale spijlen.

Afdeling 2.3 Bouwbesluit verwijst niet naar NEN-normen

52. Het voorbeeld van de bloembak als vloerafscheiding op een dakterras helpt het NNI niet bij de onderbouwing van haar stelling dat verwezen NEN-normen niet verplichtend zouden zijn in verband met de gelijkwaardigheidsbepaling. Het voorschrift in het Bouwbesluit 2003 dat gaat over de vloerafscheiding op een dakterras (afdeling 2.3 (artikel 2.14 tot en met 2.22)) verwijst namelijk in het geheel niet naar NEN-normen. Als **Productie 3** wordt hierbij overgelegd een kopie van afdeling 2.3 van het Bouwbesluit 2003. Deze afdeling 2.3 geeft een voorbeeld van voorschriften waarin de prestatie-eisen in het Bouwbesluit zijn opgenomen. Op basis van kennisname van het Bouwbesluit is de gelijkwaardige oplossing te bedenken en ook te toetsen. Dit bevestigt in feite de noodzaak om kennis te nemen van de verwezen NEN-normen. Dat geldt niet alleen voor de situatie dat de prestatie-eis in het Bouwbesluit 2003 zelf staat opgenomen maar juist ook in het meest voorkomende geval dat het bouwvoorschrift voor de invulling van de prestatie-eis verwijst naar een NEN-norm.

Door NNI gegeven voorbeeld is niet gelijkwaardig

53. De door het NNI onder 68 van haar memorie van grieven gegeven specificaties van de bloembak als gelijkwaardige oplossing voldoet niet aan de gelijkwaardige oplossing zoals door de Werkgroep gepubliceerd. De Werkgroep neemt als formule dat de som van de hoogte van de bloembak en van de diepte van de bloembak tenminste 1,5 meter moet bedragen. De door het NNI genoemde afmetingen van 0,7 meter hoog en 0,7 meter diep voldoen niet aan die eis. NNI's voorbeeld gaat dus mank. Daarnaast miskent het NNI dat de bloembak en de rest van de bouwconstructie onverminderd moeten voldoen aan de geldende voorschriften ter zake van de stevigheid van de constructie en de vochtwerendheid. De in dat kader geldende eisen (neergelegd in prestatie-eisen die zijn uitgewerkt in verwezen NEN-normen) zijn alleen kenbaar na raadpleging van de desbetreffende verwezen NEN-normen in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003.

Kennisname NEN-normen onontbeerlijk voor gelijkwaardige oplossing

54. De gelijkwaardigheidsbepaling in artikel 1.5 van het Bouwbesluit 2003 laat derhalve onverlet dat zowel voor het kunnen bedenken en toetsen van de gelijkwaardige oplossing als voor de overige aspecten van de bouwconstructie de verwezen NEN-normen verbindend zijn en kennisname van de inhoud van die normen onontbeerlijk is om aan de geldende bouwvoorschriften te kunnen voldoen.

Onvoldoende kenbaarheid

55. Het NNI erkent dat kennisname van de inhoud van de norm van belang is om aan de gelijkwaardigheidsbepaling te voldoen. Volgens haar is dat echter geen probleem. De inhoud van de norm is "immers tegen een redelijke prijs voldoende beschikbaar". Dit standpunt van het NNI is onjuist. Ter motivering daarvan verwijst Knooble naar haar conclusie van repliek in eerste aanleg d.d. 11 april 2007 onder 72 tot en met 93 en naar haar memorie van antwoord van 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat onder 98 en 99 (zie **Productie 1** hierbij).

Wezenlijk verschil met verwijzingsmethodiek van Nieuwe Aanpak

56. Tenslotte beroept het NNI zich voor haar derde grief nog op de Nieuwe Aanpak van de Europese Commissie. Volgens haar zou “het wettelijk stelsel” ervan uitgaan dat er een “separate categorie, private, normen” is die niet gepubliceerd hoeft te worden. Volgens het NNI wordt dit “wettelijk stelsel” ook toegepast in de Nieuwe Aanpak van de Europese Commissie. Dit is onjuist. Knooble verwijst naar haar memorie van antwoord van 15 september 2009 in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat (**Productie 1** hierbij) onder 100 tot en met 116. Uit het aldaar door Knooble aangevoerde blijkt dat de Nieuwe Aanpak, qua (methode van) verwijzing naar normen, wezenlijk verschilt met de (methode van) verwijzing naar normen in het kader van het Bouwbesluit 2003 en de regeling Bouwbesluit 2003. Onjuist is derhalve de stelling, althans suggestie, van het NNI dat het wettelijke stelsel, zoals dat in Nederland geldt op grond van de Woningwet, het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003, ook op Europees niveau is toegepast in de Nieuwe Aanpak richtlijnen.

Conclusie grief 3 NNI

57. Geconcludeerd moet worden dat het NNI geen steekhoudende argumenten heeft aangevoerd ter onderbouwing van haar derde grief tegen rechtsoverweging 4.11 van het vonnis. Ook de derde grief van het NNI faalt derhalve.

GRIEF 4 VAN NNI

De vierde grief van het NNI richt zich tegen r.o. 4.14

58. In haar vierde grief richt het NNI zich tegen rechtsoverweging 4.14 van het bestreden vonnis, meer in het bijzonder tegen de overweging dat de Kroon respectievelijk de Minister de inhoud van de verwezen NEN-normen hebben vastgesteld als een ieder verbindende regels.

Volgens het NNI is er geen wetgevende bevoegdheid

59. Het NNI onderbouwt deze grief met het standpunt dat het NNI een private organisatie is zonder gemandateerde, gedelegeerde, geatribueerde of anderszins toegekende bestuursrechtelijke bevoegdheid. Het NNI is van oordeel dat de rechtbank heeft

miskend dat de Kroon respectievelijk de minister de verwezen NEN-normen niet vaststellen. Volgens het NNI doet de bouwregelgeving niet meer dan verwijzen naar een set private, zelfregulerende aanwijzingen die door het bedrijfsleven zelf zijn opgesteld.

Er wordt wel voldaan aan de legaliteitsvoorwaarde

60. Knooble begrijpt de toelichting op deze grief aldus dat het NNI zich erop beroept dat niet voldaan wordt aan de legaliteitsvoorwaarde. Dat is echter onjuist. Knooble verwijst naar haar memorie van antwoord van 15 september 2009 (**Productie 1** hierbij) in het gevoegde hoger beroep tegen de Staat onder 33 tot en met 40 en 42 (waarvan het kopje gelezen moet worden als: “de Kroon en de Minister bepalen naar welke normen wordt verwezen”). Aldaar weerlegt Knooble de argumenten die het NNI aan haar vierde grief ten grondslag legt. Knooble verzoekt dat als hier ingelast en herhaald te beschouwen.

Conclusie grief 4 NNI

61. De vierde grief van het NNI mist eveneens steekhoudende argumenten. Ook de vierde grief faalt derhalve.

GRIEF 5 VAN NNI

Grief 5 richt zich tegen r.o. 4.22

62. In haar vijfde grief maakt het NNI bezwaar tegen r.o. 4.22 van het bestreden vonnis. Deze rechtsoverweging betreft de afwijzing van de door Knooble gevorderde verklaring voor recht dat de in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen vrij zijn van auteursrecht.

Onjuist uitgangspunt NNI dat de verwezen normen geen a.v.v. zijn

63. De grief van het NNI richt zich tegen de gronden waarop de rechtbank de gevorderde verklaring van recht heeft afgewezen en niet op de afwijzing van de vordering zelf. Het NNI betoogt dat de verwezen NEN-normen niet vallen onder de “wetten, besluiten en verordeningen, door de openbare macht uitgevaardigd” zoals bedoeld in artikel 11 Auteurswet. Het NNI verwijst ter motivering daarvan naar haar memorie

van antwoord in het principaal appel. De aldaar aangevoerde argumenten zijn echter niet steekhoudend. Uit het door Knooble aangevoerde in eerste aanleg en in hoger beroep (waaronder mede begrepen haar nadere memorie in het principaal appel) moet worden geconcludeerd dat de rechtbank terecht heeft overwogen dat de in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen zijn aan te merken als algemeen verbindende voorschriften en dus vallen onder de reikwijdte van artikel 11 Auteurswet. Het NNI erkent zelf ook expliciet dat de in het Bouwbesluit 2003 en de Regeling Bouwbesluit 2003 verwezen NEN-normen moeten worden aangemerkt als wetten. In haar toelichting op de verwijzing naar NEN-normen in de bouwregelgeving op haar website staat expliciet dat dergelijke verwezen normen “een wettelijke status hebben” (zie **Productie 2** hierbij). Het NNI ontkracht daarmee haar eigen, in deze procedure naar voren gebrachte stelling dat de verwezen NEN-normen niet als algemeen verbindende voorschriften zijn aan te merken.

64. Dat de rechtbank om andere redenen de gevorderde verklaring voor recht heeft afgewezen is onderwerp van de grieven die Knooble in het principaal appel tegen het vonnis heeft aangevoerd.

Conclusie grief 5 NNI

65. De door het NNI ter toelichting van haar vijfde grief aangevoerde argumenten zijn niet steekhoudend. Ook de vijfde grief van het NNI faalt derhalve.

GRIEF 6 VAN NNI

Grief 6 richt zich tegen verval van auteursrecht door de bekendmaking

66. In haar zesde grief richt het NNI zich tegen r.o. 4.22 van het vonnis voor zover daarin overwogen wordt dat het opnemen van de inhoud van een NEN-norm in een algemeen verbindend voorschrift als consequentie heeft dat die inhoud openbaar gemaakt moet worden en dit ook gevolgen heeft voor het auteursrecht van het NNI op de inhoud van die verwezen normen. Uit de andere overwegingen in het vonnis blijkt dat de rechtbank daarmee bedoelt aan te geven dat het auteursrecht op de aldus verwezen normen met de bekendmaking (publicatie) van die normen vervalt op grond van artikel 11 Auteurswet. Het NNI maakt daartegen bezwaar. Ter onderbouwing van haar bezwaren verwijst het NNI naar haar toelichting op grief 5.

Geen aparte toelichting op grief 6

67. In haar toelichting op haar grief 5 verwijst het NNI naar het door haar aangevoerde in haar memorie van antwoord in principaal appel.

Geen steekhoudende argumenten voor grief 6

68. Grief 6 is gebaseerd op de redenering dat de verwezen NEN-normen niet als algemeen verbindende voorschriften zijn aan te merken. Op grond daarvan speelt volgens het NNI artikel 11 Auteurswet in het geheel niet. En op grond daarvan behoeft de inhoud van de verwezen NEN-normen ook niet bekend gemaakt te worden volgens de regels van de Bekendmakingswet. Deze argumenten van het NNI zijn echter niet steekhoudend.

Door NNI bestreden onderdeel van r.o. 4.22 is juist

69. Naar het oordeel van Knooble is de rechtsoverweging 4.22 juist, voor zover daarin wordt overwogen dat de verwijzing naar NEN-normen in de bouwregelgeving tot gevolg heeft dat de inhoud van die normen op gelijke wijze als het verwijzende voorschrift openbaar gemaakt moet worden (dus als een algemeen verbindend voorschrift) en dat die verwezen normen, met het verkrijgen van de status van algemeen verbindend voorschrift, verstoken zijn van auteursrecht. Knooble kan zich op andere punten niet met rechtsoverweging 4.22 verenigen. Knooble verwijst naar haar grieven die zij in het principaal appel tegen deze overweging heeft aangevoerd.

Knooble verwijst naar haar reactie op overige grieven NNI

70. Het NNI verwijst voor haar motivering van haar zesde grief naar de toelichting op de vijfde grief. In die toelichting verwijst het NNI ook naar haar toelichting bij haar eerste vier grieven. Als reactie daarop moet Knooble daarom verwijzen naar haar reactie op de eerste vijf grieven van het NNI. Daaruit blijkt dat de rechtbank terecht heeft overwogen dat de in de bouwregelgeving verwezen NEN-normen het karakter van algemeen verbindend voorschrift hebben verkregen en als zodanig kenbaar gemaakt moet worden overeenkomstig de voorschriften van de Bekendmakingswet, en voorts dat het auteursrecht op de aldus verwezen NEN-normen vervalt overeenkomstig artikel 11 Auteurswet. De daartegen door het NNI aangevoerde argumenten zijn niet steekhoudend.

Conclusie grief 6 NNI

71. Ook de zesde grief van het NNI faalt derhalve.

MET CONCLUSIE IN HET INCIDENTEEL APPEL

72. Knooble concludeert in het incidenteel appel dat het uw gerechtshof moge behagen bij arrest het vonnis van de rechtbank 's-Gravenhage d.d. 31 december 2008, tussen Knooble als eiseres en de Staat en het NNI als gedaagde geweest, voor zover door het NNI met haar grieven bestreden, te bekrachtigen voor zover nodig met aanvulling en verbetering van de gronden, en het NNI bij dat arrest te veroordelen in de kosten van het incidenteel appel.

Advocaat